

НСПУ НАСУ

ПІДТРИМУЄ ІНІЦІАТИВНИХ
ДОПОМАГАЄ ПІДПРИЄМЛИВИМ
ЗАХИЩАЄ ДІЛОВИХ

НАЦІОНАЛЬНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ПАЛАТА УКРАЇНИ

Інформаційний вісник
№3 лютий 2008р.

НАЦІОНАЛЬНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА
ПАЛАТА УКРАЇНИ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВІСНИК

Засновник і видавець:

Національна сільськогосподарська палата
України

Редакційна рада:

Гладій М.В.
Березовський Д.Є.
Гриценко М.П.
Гриштак С.І.
Грицай С.М.
Музичук А.С.
Саблук П.Т.
Шмідт Р.М.
Черниш О.М.

Свідоцтво про реєстрацію КВ № 13109 –
1993ПР від 7 вересня 2007 року

Випуск № 3, лютий 2008 року.

Головний редактор
Аркадій Музичук

Дизайн та верстка
Роман Шуманський

Набір
Емілія Чижик

Адреса редакції:
01113, м. Київ, вул. Мечнікова, 16.
тел. 8 (044) 239-37-69, 239-37-83,
факс. 8 (044) 239-37-83
e-mail. nspu@yandex.ru
www.agrichamber.org.ua

Друк: поліграфічна фірма ДП "Видавничий
дім Укрпол"
Адреса:
82400, Львівська область, м. Стрий, вул.
Ю. Липи, 6 (офіс)
вул. Нованівського, 7 (друкарня)
тел. (03245) 4-10-90, 4-13-54

Наклад 1000 прим.

Україна і СОТ: аграрний сектор

5 лютого 2008 року увійде в історію України, як знакова подія. У Женеві на засіданні Генеральної Ради світової організації торгівлі було підписано протокол про вступ до неї України. Цей важливий документ від імені України підписав Президент Віктор Ющенко. Проте процедура вступу цим не обмежується. Не пізніше 4 липня Верховна Рада повинна ратифікувати це рішення і лише через 30 днів після цього країна здобуде бажане членство.

Угода, яку має ратифікувати парламент, має 1500 сторінок, з яких дві третини – це зобов'язання України перед СОТ і третина – це угоди організації до якої приєднується Україна. Тільки після ратифікації цей офіційний документ буде надіслано до штаб-квартири СОТ, де його підпише глава цієї організації.

Але і це ще не все. Проблема в тому, що повної інформації про всі умови вступу до СОТ немає, оскільки обумовлені в двосторонніх угодах з країнами-членами умови мають конфіденційний характер. Більше того, вже після приєднання України до СОТ треба ухвалити ще 11 законів і низку нормативних документів уряду, де, зокрема, йдеться про мито на

експорт соняшника, шкірсировини і худоби. Це мито діятиме, протягом перехідного періоду, який триватиме від двох до п'яти років.

Так що шлях до СОТ триває. І він буде далеко не простим і легким. Дорога на ринки світової торгівлі виявиться найлегшою для тих, хто усі ці роки витратив не на заперечення необхідності вступу України до СОТ, а на пошук необхідних складових, які зробили б цей вступ менш болісним і більше ефективним. Тим більше, що часу від 1993 року, коли Україна подала заявку, було досить. Тепер настав час, хоч із великим запізненням займати свою нішу на ринку світової торгівлі, де правила для всіх однакові і не діють ні корупційні схеми, ні шантаж, ні телефонне право.

Отже, зелене світло ввімкнуто і український потяг почав рух. Вісник «Національної сільськогосподарської палати України» за допомогою експертів буде постійно тримати в полі зору питання, що стосуються проблем, які уже виникли і ще виникатимуть, у зв'язку із вступом України до Світової Організації Торгівлі. Сьогодні друкуємо першу добірку матеріалів і запрошуємо до розмови на цю тему наших читачів.

БІЗНЕС - ЦЕ ЖОРСТОКА БОРОТЬБА, КООПЕРАЦІЯ - ТОВАРИСЬКА ВЗАЄМОДОПОМОГА

Від редакції:

*У зв'язку із актуальністю питань, що стосуються широкого розгалуження кредитної кооперації у нашій країні, її велику роль не лише у зміцненні економіки, а й для розвитку суспільства та враховуючи надто обмежену поінформованість населення щодо організації кредитної діяльності та її ефективності редакція вісника розпочинає публікацію статей одного з не багатьох в Україні дослідників кооперативного руху, одного із засновників перших на теренах незалежної України і, зокрема, в Полтавській області сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу та кредитної спілки, відомого у нашій країні і за її межами молодого, перспективного вченого, доктора економічних наук, професора, проректора, завідувача кафедрою грошового обігу та кредиту Полтавського університету споживчої кооперації України **Владислава Васильовича Гончаренка**.*

КРЕДИТНА КООПЕРАЦІЯ В УКРАЇНІ: ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ

Виникнення, розвиток та ліквідація кредитної кооперації

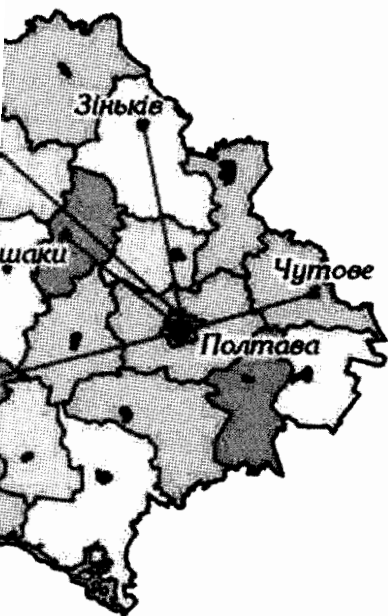
Українська кредитна кооперація має складну й трагічну історію. Українські землі та населення, що на них проживало, в різні часи належали до складу різних держав, які по-різному ставились до кооперативних форм фінансової самопомоги українського народу. З XVIII ст. до 1-ї світової війни більша частина української національної території була у складі Російської імперії. Ця територія поділялася на 9 південно-західних губерній, центрами яких були: Київ, Полтава, Кам'янець-Подільський, Володимир-Волинський, Холм, Чернігів, Катеринослав, Херсон і Таврія. (За російською дореволюційною кооперативною статистикою, українські землі входили до трьох районів: Південно-Західного (Київська, Подільська та Волинська губернії), Малоросії (Полтавська, Харківська, Чернігівська губ.), Південного (Бессарабська, Донська, Катеринославська, Таврійська, Херсонська губ.). менша частина

української території (близько 75 тис. кв.км.) – Галичина, Буковина та українське етнічне Закарпаття – входила до складу Австро-Угорщини. Компактна українська етнічна територія складала в ті часи 742 тис. кв.км., і на ній проживало 49 млн. населення. До 1-ї світової війни в західній і східній українських землях кредитна кооперація набула великого поширення, полегшуючи життя простого народу.

Після 1-ї світової війни, революції 1917 року та громадянської війни українські землі знову були поділені: 77,3% української території із 75% населення ввійшли до складу Радянського Союзу, 18% території із 20,6% населення – до складу Польщі, відповідно, 2,1% та 2,8% - до складу Румунії і 2,5% та 1,6% - до складу Чехословаччини. В областях, які ввійшли до Радянського Союзу, кредитна кооперація була ліквідована. В західних областях кредитна кооперація

альностей, які крім того пройшли відповідну перепідготовку з питань менеджменту.

Всього у сфері дорадництва в області працює близько 30 спеціалістів. Це звичайно, мало, якщо врахувати, що в області лише 1527 фермерських і 345 тисяч особистих селянських господарств. Крім того, 24 тисячі селян госпо-

дарюють самостійно. А це саме ті категорії сільськогосподарських товаровиробників, яким особливі потрібні дорадницькі послуги. Крупні, великі господарства мають для цього значно більші можливості. Звідси – необхідність розширення цієї діяльності. Створення відповідних служб в усіх районах, збільшення фінансової підтримки з боку держави.

Сподіваюся, що співпраця з обласною сільськогосподарською палатою НСПУ сприятиме вирішенню багатьох питань у сфері дорадництва.

ГОНЧАРЕНКО Владислав Васильович.

Доктор економічних наук, професор, Проректор з міжнародних зв'язків, завідувач кафедрою грошового обігу та кредиту Полтавського Університету споживчої кооперації України. Заступник голови правління Всеукраїнської асоціації кредитних спілок (ВАКС).

Народився у 1964 році на Хмельниччині. Закінчив економічний факультет Полтавського кооперативного інституту в 1988 році (Зараз – Полтавський університет споживчої кооперації України). В 1993 році захистив кандидатську дисертацію "Кооперативні організації: економічна природа і проблеми відродження в Україні" в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. В 2002 році захистив докторську дисертацію "Світова система кредитної кооперації: теорія, методологія, практика" в Інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. З 1994 року займається практичним відродженням кредитної та сільськогосподарської кооперації.

Сфера наукових інтересів: кредитна та сільськогосподарська кооперація, кредитні

спілки, кооперативні банки.

Має понад 100 наукових робіт, в т.ч. науково-практичний посібник "Фінанси кредитних спілок України: положення та процедури" (К.: КІРКСУ, 1996. - 203с.), монографії "Кредитні спілки як фінансові кооперативи: міжнародний досвід та українська практика" (К.: Наукова думка, 1997. - 240с.) та "Кредитна кооперація. Форми економічної самопомоги сільського і міського населення у світі та в Україні (теорія, методологія, практика)" (К.: Глобус, 1998. - 330с.), публікації в українських та закордонних наукових журналах.

Крім наукової роботи, має значний практичний досвід створення, розробки механізмів діяльності та налагодження роботи кредитних спілок та сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

продовжувала інтенсивно розвиватись аж до 1939 року, коли й ці землі були приєднані до Радянського Союзу, але багато українців потрапило до еміграції і в США, Канаді та Австралії створили 56 українських кредитних спілок, які об'єднали більше 139 тисяч членів українського походження і мали більше 1,6 млрд. дол. кооперативного капіталу. Кредитні спілки стали фінансовою базою українців у діаспорі, допомогли їм вижити в країнах поселення і зберегти свою національну самобутність.

Після проголошення незалежності України українці з діаспори вирішили повернути народіві України після 70 років забуття кооперативну ідею фінансової самопомоги і таким чином допомогти йому покращити своє життя, але Верховна Рада України цього не зрозуміла і в лютому 1993 року

проголосувала проти прийняття Закону «Про кредитні спілки». Тоді Президент своїм Указом ввів у дію Тимчасове положення «Про кредитні спілки в Україні», яке надало історичну можливість українському народові відродити організації фінансової самопомоги – кредитні спілки. Але недосконалість цього документа відкрила також можливість для створення під виглядом кредитних спілок організацій, які не мають нічого спільного з ідеєю фінансової самопомоги населення. Тому процес відродження руху фінансової самопомоги населення в Україні сьогодні потребує, з одного боку, розробки серйозного законодавчого забезпечення на основі досвіду кредитної кооперації інших країн та власного історичного досвіду, а з іншого – широкої просвітницької роботи серед населення. Початком

цієї роботи може стати звернення до історії українського кооперативного руху, про існування якого багато українських громадян навіть не підозрюють. А ця історія – справді велика.

Кредитна кооперація в українських землях, що входили до складу Російської імперії

1861 року в Росії було скасовано кріпацтво, і це стало головною передумовою для виникнення кооперативних форм фінансової самопомоги населення, особливо серед селянства.

Першим кредитним кооперативом в українських землях, що перебували в складі Російської імперії, стало ощадно-позичкове товариство, засноване міщанами м. Гадяч на Полтавщині. Воно виникло в 1869 році з того, що місто Гадяч мало громадські сіножаті, які здавалися в оренду; коли з цієї оренди отримали 1492 руб., громада хотіла використати ці гроші або розділити їх, але, за чиеюсь порадою, вирішила заснувати громадську касу. Ім'я цієї людини історія не зберегла, та відомо, що одним із засновників був міський голова Хохловський. Це товариство ще не мало виразного кооперативного характеру та ідейних керівників. У його статуті було положення, згідно з яким члени-міщани мали більше право на позички, ніж інші члени. Позички видавалися на підставі поручительства, але кожен член міг поручитися лише на 10 рублів. Середній розмір позички в перші роки становив 27 руб. Першого року свого існування Гадяцьке ощадно-позичкове товариство нараховувало 28 членів міщан-ремесників і купців. Відомо, що Гадяцьке товариство проіснувало аж до 1919 року.

У 1871 р. виникли Вереміївське на Катеринославщині, Обознівське й Петровське на Херсонщині-

ні ощадно-позичкові товариства. Стосовно їхньої діяльності І. Витанович відзначає, що Обознівське й Вереміївське проіснували недовго; про Петровське також мало відомостей (воно діяло до революції). Одним реченням про них згадує і В.І. Марочко.

Діяльність цих, а також Гадяцького товариства детально була досліджена А.О. Пантелеймоненком, який зауважує, що перші в Україні ощадно-позичкові товариства своїми статутами передбачали обов'язків пайовий внесок, розмір якого коливався від 50 до 100 руб. і складав основу початкового капіталу. Останній здебільшого становив 1000 руб. (винятком було лише Гадяцьке товариство із початковим капіталом 1492 руб.). Суми вкладів у згаданих об'єднаннях були різними. У Вереміївському та Обознівському – 50 руб., Петровському – 100, Гадяцькому – взагалі не мали фіксованого розміру і були практично необмеженими. Не існувало єдиного підходу й до прийому в члени кооперативу. Він здійснювався або на загальних зборах, або на засіданні правління чи ради товариства. Формою відповідальності при здійсненні всіх операцій була кругова порука. Позики видавались переважно на шість місяців, з відстрочкою, в разі потреби, на три місяці. Умовою для одержання кредиту було поручительство двох осіб. Далі А.О. Пантелеймоненко відзначає, що це стосується всіх згаданих товариств, окрім Гадяцького, статут якого поручительства не передбачає. Щодо шляхів розподілу можливих, переважно незначних прибутків, статуту товариств фіксували таке. У Гадяцькому ощадно-позичковому товаристві до створення нового паю вони переходили до пайової частки, в Обознівському – прибутки першого року надходили у резервний капітал, а потім видавались без обмежень, Вереміївське і Петровське товариства не виключали ні той, ні інший способи.

В цьому ж 1871 році виникло

ощадно-позичкове товариство в Сокиринцях, Прилудського повіту, на Полтавщині, яке стало досить міцним і відомим, проіснувавши майже 60 років, аж до початку колективізації. Воно матеріально зміцнило членів не тільки своєї місцевості, а й околиць і мало великий виховно-ідейний та організаційно-прикладний вплив на подібні товариства по всій Україні.

Ініціатором створення, довголітнім опікуном та головою ради Сокиринського товариства був Г. Галаган, який, бажаючи покращити життя простого народу, кілька разів скликав наради з місцевих селян, виробив статут товариства, виклопотав затвердження його в Петербурзі та дав йому 3000 рублів з умовою, що прибутки із цієї суми мали йти на покращення життя сокирянських міщан, особливо ремісників. Галаган зумів підібрати в товаристві здібних людей, виробив певні інструкції для членів правління та ради товариства.

Керівними органами в Сокиринцях були: загальні збори членів, надзвірна рада, управа і «попечитель» (опікун-куратор), яким за статутом вважався сам Галаган; він же був і головою надзірної ради. Попечителю статут надавав право у будь-який момент перевіряти касу товариства, вимагати від управи потрібних даних і наглядати за тим, щоб управа дотримувалася всіх вимог статуту. Членський пай був дуже високий. Але дозволялося вносити його частками. Крім того, члени сплачували 1 руб. вступного внеску.

Відсотки від коштів основного фонду (подарованих куратором 3000 руб.) і пайового капіталу мали йти на утримання лікарні, притулку для старих, купівлю протипожежного знаряддя, на організацію навчання ремеслу в школі та інші потреби поліпшення життя мешканців Сокиринців.

На строкові ощадні вклади товариство нараховувало 6%, а на безстрокові – 4% річних. Позички

видавались під 9-10% річних. На підставі особистого довіря видавалися позики в розмірі до 25 руб., а більші суми – на підставі поручительства або під заставу рухомого чи нерухомого майна. Максимальний розмір позики становив 100 руб. перевагу в отриманні позик мали ті, хто потребував меншої суми і хто раніше став членом товариства.

У 1873 р. товариство видало 108 позик на 9810 руб. терміном від 3 до 10 місяців. Як правило, позички погашались і відсотки сплачувалися вчасно. У наступні роки Сокиринське ощадно-позичкове товариство добре розвинуло свою діяльність, і Галаган дістав для нього позичку в Державному банку, яка поступово збільшувалася і 1892 р. перевищила 60 тисяч рублів. Власний пайовий капітал зріс за той час (1892 р.) до 43 тис. рублів; позик, виданих того року, було на 127 тис. рублів.

Спочатку членами товариства могли бути лише колишні кріпаки Сокиринської волості, згодом всі мешканці волості. У 1874 р. діяльність товариства поширилася на три волості: Сокиринську, Сріблянську й Іванівську. Тож кількість членів зростала. 1908 року товариство обслуговувало вже 8 волостей, до складу яких входило 25 сіл, тому й кількість членів зростала майже до 12 тисяч осіб. Але таке поширення діяльності товариства не принесло користі. Управа товариства виявилася неспроможною стежити за майновим станом своїх членів-позичальників, щоб своєчасно вживати відповідних запобіжних заходів для повернення позик. У той час багато українців виїжджали до Середньої Азії. Серед них були й члени товариства, які спродали своє майно і виїхали, не повернувши товариству грошей. Цей прикрий досвід показав проблемами, які виникають від непомірного розширення зони діяльності сільського ощадно-позичкового товариства такого типу.

(Далі буде)